

No, nikad neće izgubiti na vrijednosti način kako gradi novu školu, njegov kritički stav prema prethodnim antropološkim sistemima, kao i njegova spremnost da nas sam upozori na slaba mjesta vlastitih koncepcija. Zato treba posebno naglasiti da je Malinowski metodološki veoma instruktivan. Njegovo metodološko činstunstvo je razložno, nikad formalističkog karaktera. Istraživači vezani uz terenski rad čut će od njega da i u slučajevima kad se poneseni imaginacijom žele odmaknuti od onoga što im je »pod nosom«, moraju najprije znati što je to što im je »pod nosom«. (Izraz potječe od Malinowskog; ocjenjujući da je formalizmom shema poput »rites de passage«, »klasifikatorni sistemi sredstava«, »dualna organizacija«, »grupni brak« obezvrijeđeno prilično mnogo dobrog empirijskog materijala, on navodi kako su mnogi terenski radnici amateri »fascinirani učenim naslovom i opčinjeni vjerovanjem — ako želiš biti naučenjak moraš ići dalje od onoga što ti je pod nosom — ponekad upotrebljavali te etikete na smiješno neadekvatan i naivan način«. B. Malinowski, Predgovor trećem izdanju knjige *The Sexual Life of Savages in North — Western Melanesia*, London 1932.) Usput treba spomenuti da njegove metodološke principe i opise metoda koje je primjenjivao nećemo naći navedene na jednom mjestu. Isto tako on, npr., neće reći: da bih doznao to i to, služio sam se "projektivnom tehnikom", već otprilike (riječ je o rodoskrvnim snovima o sestri): naravno, znao sam da takvo pitanje ne treba postavljati direktno i da o njemu ne treba javno raspravljati, ali čak i kad sam pitao da li bi drugi ljudi mogli sanjati takve snove... itd.

Stil mu je lijep, pa se njegov tekst čita gotovo poput dobrog beletrističkog. Zanimljivosti pridonosi sretna kombinacija svojstava Malinowskog: on je pronicljiv promatrač — empiričar sa zavidnim sposobnostima za znanstvenu apstrakciju.

Stoga na kraju mogu konstatirati da bez obzira na diskutabilnost nekih teorijskih koncepcija Malinowskog vrijedi poznavati tog autora; neosporno je da istraživač na terenu neće biti potpuno metodološki opremljen ako ne poznaje principe istraživačkog postupka koji u prvom redu zahtijeva da se ne promatraju izolirane činjenice, nego da se pažnja usmjeri na suštinske odnose i veze tih činjenica s drugim aspektima kulture; takav pristup povećava razumijevanje karaktera kulturnih pojava, a to razumijevanje trebalo bi da prethodi svakoj daljoj teorijskoj obradi.

Zagorka Pešić-Golubović napisala je predgovor — studiju o antropološkom funkcionalizmu Bronisłava Malinowskog; pružila je širok dijapazon različitih i kontradiktornih ocjena o autoru za kojeg ona sama pokazuje veliko razumijevanje, pitajući »da li je u delima ijednog mislioca čija je misao dinamična sve ravno, glatko i do kraja koherentno«.

Grozdana Mance

LEOPOLD KRETZENBACHER, RITUELLE WAHLVERBRÜDERUNG IN SÜD-OSTEUROPA, Erlebniswirklichkeit und Erzählmotiv. Bayerische Akademie der Wissenschaften, Phil.-histor. Kl., Sitzungsberichte, Jhrg. 1971, H. 1, München 1971, 32 str.

O pobratimstvu, o njegovih »sodobnih oblikah«, je pisal L. Kretzenbacher že 1967 (*Gegenwartsformen der Wahlverwandtschaft »pobratimstvo« bei den Serben und im übrigen Südosteuropa*, v: »Grazer und Münchner Balkanologische Studien-Beiträge«, II. München 1967, 167 sl.). Mikavna téma ga je pritegnila v drugo, ko ji je poskusil najti širši okvir in zgodovinsko globino. Njegovo jezikovno znanje

in njegova razgledanost v specifični literaturi sta mu to omogočila kakor malo-kateremu zahodnemu raziskovalcu. Varujoč obliko predavanja izhaja iz živahnega opisa lastnega doživetja pobratimskega obreda v cerkvi v Kruševcu 1966 in zasle-duje nato pojav pobratimstva začeniši z omembo v Sinajskem evhologiju preko opisov popotnikov iz 17. in 18. stol. (Fortis, Lovrić) in oznak slovarnikov (Beloste-nec, Karadžić, Maretić) do pričevanj v umetni (Gundulić, Palmotić, Veselinović, Stanković, Kazantzakis) in ljudski književnosti Balkana. O pobratimstvu se je doslej pisalo že nekajkrat, med najstarejšimi razpravami je pač leipziška diser-tacija St. Ciszewskega iz 1897. M. Gavazzi pobratimstva ni obravnaval kompleksno, ampak le za ozemlje Severne Dalmacije (1955). Kretzenbacher skuša po svoji poti prodirati do jedra pojava pobratimstva. Pri tem odkriva po eni strani neki — rekel bi — »utilitarni« vidik pobratimske zveze. Pojavlja se v pripovedkah o po-bratimstvu med junakom in Vilo in v legendah o »pobratimstvu« med človekom in zlim duhom. (Dvomim, da je bila konkretna prilepska legenda v zapisu iz konca 19. stol., ki jo Kretzenbacher navaja in v kateri je bil Adam tisti, ki se je »zaorta-čil« z vragom, zares zapisana v bolgarščini! V Prilepu Bolgarov nikoli ni bilo.) Prodirajoč v zgodovino se je Kretzenbacher ustavil pri pojavu »spremljevalcev« bizantinskih odličnikov, ki je nanj opozoril H. -G. Beck (*Byzantinisches Gefolg-schaftswesen*, 1955). Ti spremljevalci (Kretzenbacher navaja primer cesarja Bazi-lija) so res sklepali nekakšno pobratimstvo (adelfopoijo, cognationem spiritualem) s človekom, o katerem so si obetali korist. Bojim se, da se bomo po tej poti težko približali jedru pobratimstva. Takšno, kakor ga poznamo, je daleč od vsakega ko-ristoljubja. Za jugovzhodno Evropo — in samo zanjo — značilno pobratimstvo bo komaj mogoče zadovoljivo razložiti. Kot "obredna socialna zveza nekako vzporedno z zakonsko zvezo in kumstvom" (Kretzenbacher) sodi po mojem med »nepojmljive« pojave balkanskega prostora — naj navedem med njimi, npr. »usidjelico« (žensko, ki mora prevzeti moško vlogo poglavarja zadruga) ali pa anastenarije (obredno hojo po žerjavici). Literarni primeri pobratimstva, ki jih je Kretzenbacher zbral, in njegova lastna opažanja bodo zahodnjaku konkretno predočili, k a k š n o je pobratimstvo. To je bil verjetno tudi Kretzenbacherjev namen. K a j je pobratimstvo v svojem jedru in katera so globlja g i b a l a, ki ga izzovejo — o tem bo znanost še razpravljala. Pri tem bodo morali etnologi prepustiti besedo psihologom in so-ciologom.

Niko Kuret

LEOPOLD KRETZENBACHER, VERSÖHNUNG IM JENSEITS, Zur Widerspieg-lung des Apokatastasis-Denkens in Glaube, Hochdichtung und Legende. Bayerische Akademie der Wissenschaften, Phil.-histor. Kl., Sitzungsberichte, Jhrg. 1971, H.7, München 1971, 79 str.

Kretzenbacherjevo raziskovalno delo vedno znova dokazuje, kolikšnega pome-na za spoznavanje splošne kulturne zgodovine in ljudskega življenja posebej je raziskovanje legend (Legendenforschung). Za Kretzenbacherja je značilno, da se je njegovo zanimanje v zadnjih letih zelo vidno usmerilo na bizantinski Vzhod, kjer so korenine najstarejših legend krščanskega sveta. To terja seveda od raziskovalca obširno poznavanje grško-bizantinske in zahodne srednjeveške teološke in pro-fane literature. V tem nam nekoliko odmaknjenem svetu se giblje narodopisec Kretzenbacher brez težav. Pri tem pogosto zaide do skrajnih mej narodopisja, tja,